

ATHENS voice

Η Μελίνα με τον Bowie το 1978
στο Φεστιβάλ των Καννών

**Τι θέλεις να αλλάξει
αύριο στην Αθήνα;**
6 νέοι αρχιτέκτονες προτείνουν
Της Στέλλας Χαραμή, σελ. 18

**Ο Τάσος Μπουλμέτης
ανοίγει πανιά με «Νοτιά»**
Ο σκηνοθέτης της «Πολίτικης
κουζίνας» μιλάει στην Α.Β.
Του Γιώργου Κρασσακόπουλου, σελ. 12

Αφιέρωμα στο Αιγάλεω
Της Ελεωνόρας Βερυκοκίδη, σελ. 25

Γαϊδουροχώρα
Επίσκεψη στον εναλλακτικό χώρο
της Τατιάνας Παπαμόσχου
και του Δημήτρη Στουπάκη
Του Τάκη Σκριβάνου, σελ. 14

Ψάχνοντας απεγνωσμένα τον Bowie

Του Γιώργου Παυριανού, σελ. 11

ΤΙ ΘΕΛΕΙΣ ΝΑ ΑΛΛΑΞΕΙ ΑΥΤΟ

ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ;

Έξι νέοι αρχιτέκτονες προτείνουν εφικτές επεμβάσεις για να ομορφύνει η πόλη

Της ΣΤΕΛΛΑΣ ΧΑΡΑΜΗ - Φωτό: ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ

Μακέτα της ομάδας AREATM

Από αριστερά: Αλέξανδρος Ζώμας+Μάρα Παπαβασιλείου (Micromega), Στέλλα Δαούτη+Μιχάλης Ραφτόπουλος (Area TM), Θανάσης Μάνης, Χάρης Μπίσκοκ

Μακέτα του γραφείου Micromega

Κέντρο, κατάκεντρο. Εδώ γραφείο, απέναντι ραφείο. Στο ισόγειο όρθια τόπια σαν δωρικές κολόνες στις εισόδους των υφασματάδικων· και δίπλα μια θάλασσα από καφέ και στέκια για lunch break. Η πολυχρηστία της Αθήνας, που την κάνει ακούραστη κι εκκεντρική, τα τελευταία χρόνια την κάνει κι ένα ανεξάντλητο πεδίο μελέτης. Μπορεί να αλλάξει το συμπαγές και πυκνό κέντρο της; Ιδού το ερώτημα.

Πάνω από την αθηναϊκή μακέτα στέκονται έξι νέοι αρχιτέκτονες – ανάμεσα στους δεκάδες Έλληνες και ξένους συναδέλφους τους που την αντιμετωπίζουν σαν παλιόμψο. Το task είναι απλό όσο και σύνθετο. Το νέο πρόσωπο της πόλης μέσα από λεπτές, μικρές επεμβάσεις κι όχι από το σοκ ενός ολικού λίφτινγκ. Πολλοί το λένε αστικό βελονισμό – κάτι σαν να στέλνουμε την Αθήνα σε αισθητικό. Κάνε το εικόνα: Εγκαταλειμμένοι ακάλυπτοι πολυκατοικιών που γίνονται εσωτερικοί κήποι. Άδεια οικοπέδα που γεμίζουν από παιδικά παιχνίδια. Ταράτσες που σχηματίζουν ένα συνεχές «διάδρομο» στην οροφή της πόλης. Κλειστά καταστήματα που φιλοξενούν τη νεανική δημιουργικότητα. Η Αθήνα που ξέρουμε, ρετουσαρισμένη. Γίνεται.

Στα χρόνια που τα μεγάλα project πάγωσαν –το παράδειγμα του «Rethink Athens» είναι μάλλον αρκετό– η πόλη χρειάζεται ενέσεις που μπορούν να φτιάξουν ένα, μεταξύ τους, ιστό. «Αν δούμε την επέμβαση μέσα από ένα όραμα σημαίνει πως δεν φιλτράρουμε τις συνθήκες. Και στην περίπτωση της Αθήνας δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τις συνθήκες. Παρουσιάζει τεράστια πολυπλοκότητα στην ιδιοκτησία, στη συνεργασία ιδιωτικού και δημόσιου φορέα· είναι, δηλαδή, τρομερά δύσκολο να λειτουργήσουν μεγάλες χειρνομίες» εξηγεί ο αρχιτέκτονας Χάρης Μπίσκοκ – και κανείς δεν διαφωνεί.

Μικρότεροι ή μεγαλύτεροι, οι σχεδιασμοί που αναζητά η πόλη θα πρέπει να ξεκινούν από την αυτονόπη αρχή της συνεννόησης «δηλαδή τους φορείς και την τοπική κοινωνία στην οποία αναφέρεται. Μόνον έτσι δεν θα προκύψουν οπασμωδικές κινήσεις» σημειώνει η Μάρα Παπαβασιλείου από το αρχιτεκτονικό γραφείο Micromega.

Το στοιχείο, λοιπόν, δεν είναι μόνο να φρεσκαριστεί η Αθήνα, αλλά να το κάνει συνειδητά. Κάθε επέμβαση είναι καταδικασμένη να αποτύχει, αν προηγουμένως δεν γίνει υπόθεση για όλους. Όπως υπενθυμίζει και ο Χάρης Μπίσκοκ, ο χειρότερος εχθρός της πόλης είναι ο εαυτός της: «η Αθήνα δομήθηκε γύρω από τη μικροϊδιοκτησία, έγινε μια πόλη ατομική».

Γι' αυτό και η «ευκαιρία» της κρίσης, τώρα που οι συλλογικότητες έχουν το προβάδισμα, είναι μια ευκαιρία και για τον αστικό χώρο. Η Στέλλα Δαούτη των Area team βλέπει τον αρχιτέκτονα σχεδόν σαν διπλωμάτη. «Καλείς τους κατοίκους να βγουν από το σπίτι τους και να συμμετέχουν γι' αυτό που συμβαίνει στο κατώφλι τους. Προφανώς κι αυτή η διαδικασία θέλει χρόνο, να κερδίσεις την εμπιστοσύνη τους αλλά μόνο όταν εμπλέκεις τους χρήστες ενός έργου στο ίδιο το έργο θα το σεβαστούν και θα το αγαπήσουν σαν δικό τους». Από τις ταράτσες και τα δώματα ως τα πεζοδρόμια και τις πλατείες.

ΕΡΩΤΗΣΗ

Τι θέλεις να αλλάξει αύριο στην Αθήνα;

Θανάσης Η πολυκατοικία. Αν και μια μικρή πόλη από μόνη της (μαγαζιά, γραφεία, σπίτια) δεν είναι απαραίτητα κάτι το ιδανικό. Πρέπει να φτιάξουμε ένα σύστημα το οποίο θα επεμβαίνει στον κόσμο της πολυκατοικίας: στους βρώμικους ακάλυπτους, στις παραμελημένες όψεις, στην απόφαση του κάθε ιδιοκτήτη να βάψει το μπαλκόνι του.

Μάρα Η κατάληψη του δημόσιου χώρου από χρήσεις. Στην Ελλάδα ο δημόσιος χώρος συνοδεύεται αναγκαστικά από την κατανάλωση. Από την άλλη, υπάρχει το πρόβλημα με τα κενά πάρκα, όπως ο Εθνικός Κήπος ή το Πεδίον Άρεως που είτε δεν χρησιμοποιούνται είτε δεν συντηρούνται.

Χάρης Η ετερόκλητη επίπλωση της πόλης. Στο δημόσιο χώρο πέφτουμε πάνω σε αντικείμενα που προστίθενται, μέσα στο χρόνο, το ένα πάνω στο άλλο· τις περισσότερες φορές ξεχνιούνται όλα αυτά μαζί με αποτέλεσμα να υπερφορτώνουν το δημόσιο χώρο. Αν τα αφαιρούσαμε, η Αθήνα θα γινόταν μια άλλη πόλη.

Στέλλα Η εγκατάλειψη, που είναι και χαρακτηριστικό της κρίσης: άδεια μαγαζιά, ερειπωμένα νεοκλασικά ακόμα και ολόκληρες παραδοσιακές περιοχές, όπως το Μεταξουργείο, που έχουν χάσει εντελώς τη χρήση τους. ▶

ΣΤΕΛΛΑ ΔΑΟΥΤΗ + ΜΙΧΑΛΗΣ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΣ
Πεζοδρομήσεις και ανακατάληψη του δημόσιου χώρου

Στο χιλιοεπιωμένο και βασανιστικό ερώτημα του πώς αναβαθμίζεται μια απαξιωμένη γειτονιά η απάντηση είναι, χοντρικά, μία: ζωντανεύει. Γι' αυτό και η Area των Στέλλας Δαούτη και Μιχάλη Ραφτόπουλου επιλέγουν το σταυροδρόμι των οδών Φιλής και Ολυμπίας, στα Κάτω Πατήσια, που συνδυάζει κατοικία αλλά και μικρής κλίμακας επαγγελματική δραστηριότητα. Δυστυχώς, υποβαθμισμένη από καιρό. «Δημιουργούμε ένα δίκτυο που ενώνει τέσσερα μεγάλα οικοδομικά τετράγωνα μέσα από πεζοδρομήσεις. Στόχος μας είναι το υποβαθμισμένο αυτό κομμάτι πόλης να αποκτήσει μια άλλη οντότητα, να έχει μια μεγαλύτερη επίδραση στις γύρω γειτονιές» λένε. Η πρόταση, με έντονα στοιχεία συμμετοχικού σχεδιασμού, δηλαδή τους κατοίκους ως πρωταγωνιστές της αλλαγής, προσφέρει, εκτός από τη δοκιμασμένη λύση της πεζοδρόμησης, ένα σωρό ακόμα ευκαιρίες παρέμβασης. «Μπορούμε να αλλάξουμε οποιαδήποτε κενή επιφάνεια υπάρχει στην ακτίνα: από τα άδεια οικοπέδα, τις μεσοτοιχίες, τα εσωτερικά των οικοδομικών τετραγώνων, τα δώματα. Ας πούμε, ένας τοίχος μπορεί να γίνει χώρος προβολής ταινιών τους καλοκαιρινούς μήνες, ένας ακάλυπτος να γίνει παιδική χαρά, οι κάτοικοι να διαμορφώσουν με φυτεύσεις το χώρο». Το σχέδιο βεβαίως περιλαμβάνει και πιο μόνιμες και φιλόδοξες κατασκευές, όπως ένα υπόγειο πάρκινγκ κατά μήκος της Φυλής, αφού η μείωση της κυκλοφορίας αυτοκινήτων και το πράσινο είναι παράλληλοι στόχοι. «Θα μπορούσε δε να επεκταθεί και σε άλλα σημεία της Φυλής, αφού ειδικά η μετατροπή χώρων για εφήμερες δράσεις δεν απαιτεί χρήματα ή μεγάλο κόπο» τονίζουν. Η πρόταση κατατέθηκε και στο πρόγραμμα «Αθήνα επί 4» που είχε προκηρύξει ο Οργανισμός Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας. Ένδοξος αλλά καταργήθηκε.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΑΝΗΣ
Ένα «χαλί» από ταράτσες

Πήρε το πτυχίο του παραδίδοντας το σχέδιο δημιουργίας ενός «ιπτάμενου» μουσείου κατά μήκος μιας μεγάλης επιφάνειας ταρατσών. Και μπορεί σήμερα να αναγνωρίζει τη μεγαλομανία εκείνης της πρότασης, όμως οι ταράτσες της Αθήνας παραμένουν για τον Θανάση Μάνη (αρχιτέκτονας + διαχειριστής της διαδικτυακής αρχιτεκτονικής βιβλιοθήκης Domes index) μια μεγάλη και αναξιοποίητη πρόκληση. «Πρέπει επιτέλους να ανακαλύψουμε το έδαφος της ταράτσας. Φανταστείτε ένα κενό οικοπέδο πάνω από το κεφάλι σας» σημειώνει. Και όχι, τα καλοκαιρινά πάρτι ανάμεσα σε κεραίες τηλεόρασης και λέβητες θέρμανσης δεν είναι αυτό που εννοεί. «Προσπαθούσα πάντα να καταλάβω γιατί οι Αθηναίοι δεν έχουν εντάξει τις ταράτσες στην καθημερινότητά τους, από τη στιγμή που και το κλίμα βοηθάει. Έχω την αίσθηση πως οτιδήποτε δεν ανήκει ξεκάθαρα στον Έλληνα –πόσο μάλλον οι ταράτσες, που είναι και αποκομμένες από τη χρήση και κοινόχρηστες– δεν προκαλεί το ενδιαφέρον του. Παρόλα αυτά, η ταράτσα είναι ίσως το σημαντικότερο κενό που διαθέτει αυτή τη στιγμή η πόλη». Με δεδομένο ότι τα κτίρια της Αθήνας είναι, με μικρές διακυμάνσεις, όλα στο ίδιο ύψος, ο νεαρός αρχιτέκτονας σκέφτεται μια ενόπτη ταρατσών, χιλιόμετρων γιατί όχι, που θα φέρει μαζί τους ενοίκους στην ταράτσα. «Η ιδέα της πράσινης ταράτσας είναι αρκετά ελκυστική και χρειάζεται φροντίδα άρα και συμμετοχή από τους ενοίκους. Φυσικά, οτιδήποτε μπορεί να μας κάνει να δούμε ότι η ταράτσα είναι αναξιοποίητο έδαφος είναι καλοδεχούμενο. Θα εφαρμόζα αυτό το σχέδιο ξεκινώντας από ένα μπλοκ κατοικιών επί της Ασκληπείου, μια περιοχή που γνωρίζω καλά και πάσχει από έλλειψη κενών χώρων».

ΜΑΡΑ ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ + ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΩΜΑΣ
Ένα «χωριό» από ακάλυπτους

Καλύπτουν ό,τι δεν μπορεί να καλυφθεί. Βλέπουν πράσινο εκεί που οι πολλοί βλέπουν γκριζό. Η Μάρα Παπαβασιλείου και ο Αλέξανδρος Ζώμας (αρχιτεκτονικό γραφείο «Micromega») είναι οι άνθρωποι πίσω από το σχέδιο «Ακάλυπτος 2.0»· την ενεργοποίηση μιας σειράς από κενούς χώρους στην καρδιά των πολυκατοικιών στο σύνολο ενός οικοδομικού τετραγώνου. Το μοναδικό σημείο του οικοπέδου που ιστορικά δεν χτίζεται –γι' αυτό και συνήθως ερειπώνεται– έχει μέλλον. Το σχέδιο των δύο αρχιτεκτόνων που «τρέχει» εδώ και μερικές εβδομάδες, καλεί κατοίκους πολυκατοικιών του αθηναϊκού κέντρου να διαθέσουν τον εαυτό και τον ακάλυπτο τους σε ένα πείραμα: Να επιστρέψουν ένα ζωτικό χώρο στην κοινή χρήση, «να δημιουργήσουμε ένα χώρο μοιρασμένο σε όλους τους ενοίκους μιας πολυκατοικίας με πολλαπλασιαστικά οφέλη». Εκτός από το να γνωρίσεις το γείτονά σου, που είναι το πιο θεμιτό μέσα σε μια θηριώδη πολυκατοικία, ο ακάλυπτος μπορεί να γίνει και χώρος δραστηριοτήτων και πράσινου· «αν προσθέσουμε τους ενδιάμεσους χώρους όλων των κτιρίων ενός τετραγώνου, η επιφάνεια που προκύπτει είναι πολύ μεγάλη. Θα μπορούσε να βελτιώσει μέχρι και το μικροκλίμα της περιοχής» λένε. Η πρόσκληση προς τους Αθηναίους –ενδιαφέρονται κυρίως για πυκνοδομημένες περιοχές, όπως η Κυψέλη και τα Πατήσια– ισχυε μέχρι τα τέλη Δεκεμβρίου. Στη συνέχεια η ομάδα πρόκειται να εντοπίσει εκείνο «το θαρραλέο κι έτοιμο από καιρό» οικοδομικό τετράγωνο και μαζί με τους κατοίκους του (χρειάζεται η συμφωνία 2/3 των ενοίκων μιας πολυκατοικίας για να παρέμβουν) θα συνδιαμορφώσουν μια αυλή από το πουθενά.

ΧΑΡΗΣ ΜΠΙΣΚΟΣ
Δίνοντας ζωή στα κλειστά καταστήματα

Μπορεί η Στοά Εμπορών να «κοιμήθηκε» ξανά, λίγους μήνες μετά την ανακατάληψή της, όμως για τον Χάρη Μπίσκο ήταν ένα δείγμα αφύπνισης των άδειων καταστημάτων που περισσεύουν στην πόλη. Πρωταγωνιστής της προσπάθειας που διήρκεσε δέκα μήνες και αναζωογόνησε ένα χώρο-σύμβολο εξαφάνισης του μικρο-εμπορίου στην Αθήνα, αναγνωρίζει στα δεκάδες κλειστά μαγαζιά και γραφεία του κέντρου το επόμενο βήμα. «Δυστυχώς τα άδεια κτίρια και τα κενά ισόγεια καταστήματα δημιουργούν την εικόνα ενός κατεστραμμένου δικτύου. Αυτό μπορεί να αλλάξει, ίσως δουλεύοντας περισσότερο στη βιωσιμότητα του εγχειρήματος, δημιουργώντας καινούργιους πυρήνες πειραματισμού, ανοιχτούς προς τον κόσμο. Είναι μια πρόταση που ανταποκρίνεται πλήρως στην κατάσταση της Αθήνας υπό κρίση». Το σύμπλεγμα της έρμηης οδού Σταδίου, που έχει χάσει τον εμπορικό της χαρακτήρα από καιρό, θα ήταν ένα ενδιαφέρον σημείο επέμβασης «ειδικά στο ύψος της Αριστείδου, όπου μέσα στη στοά, ένα δημόσιο πέρασμα, είναι ορατό και το Αρχαίο Τείχος».